

Utbildningsinspektion i Lilla Alby skola, förskoleklass och grundskola årskurs 1–5

Innehåll

Inledning	1
Underlag	1
Beskrivning av skolan/rektorsområdet.....	2
Sammanfattande bedömning.....	2
Bedömning av utbildningsresultaten	3
Bedömning av verksamheten	5
Bedömning av förutsättningarna för utbildningen.....	9

Inledning

Skolverket har granskat verksamheten i Lilla Alby skola och besökt skolan den 4 oktober 2005. I slutet av denna rapport framgår vilka som varit ansvariga för utbildningsinspektionen.

Inspektionen riktas mot hur verksamheten genomförs samt dess förutsättningar och resultat. Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplanen och övriga författningar för det offentliga skolväsendet. Information om inspektionen finns i separata material och på Skolverkets webbsida (www.skolverket.se/Inspektion).

Huvudmannen har ansvar för att de brister som inspektörerna lyfter fram i den sammanfattande bedömningen åtgärdas. Åtgärderna skall redovisas till Skolverket vilket framgår av Skolverkets beslut. Skolverket följer också upp effekterna av inspektionen om ca två år.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna.

Underlag

Underlaget för inspektörernas bedömningar är dels dokument från kommunen och Lilla Alby skola, dels den information som samlats in under besöket. Även annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt har använts.

I Lilla Alby skola intervjuades rektorn, lärare, elever samt föräldrar med barn i olika årskurser. Inspektörerna besökte lektioner i förskoleklass och årskurserna 1–5 samt den särskilda undervisningsgruppen, förberedelseklassen, enskild undervisning i svenska som andra språk och specialundervisning. Även andra iakttagelser i skolmiljön och studier av dokument som finns på skolan utgör underlag för kvalitetsbedömningen.

Beskrivning av skolan/rektorsområdet

Lilla Alby skola	Antal barn/elever
Förskoleklass	35
Grundskola	179

Lilla Alby skola i Sundbyberg har mottot ”Den lilla skolan med det stora hjärtat”.

Lilla Alby skola har elever i förskoleklassen och i årskurserna 1–5. På skolan finns en förberedelseklass vars upptagningsområde är hela Sundbyberg. Skolan har också en särskild undervisningsgrupp. I anslutning till skolan finns fritidshemsverksamhet. I rektors ansvarsområde ingår tre förskolor. Verksamheterna bildar tillsammans Lilla Albys skolenhet.

Skolverksamheten är organiserad i åldersintegrerade grupper. Två grupper är åldershomogena som en följd av att den omorganisation som gjorts ännu inte har genomförts fullt ut. Från läsåret 2007/2008 är alla grupper åldersintegrerade.

Skolans elever och personal arbetar i tre arbetslag. De estetisk-praktiska lärarna samt speciallärarna ingår i de olika arbetslagen. Lilla Alby skola har 84 elever (47 procent) som är berättigade till modersmålsundervisning. Detta antal har ökat under senare år då fler elever söker sig hit från andra skolor utanför det närmaste upptagningsområdet.

Lilla Alby skola har genomgått en större renovering 1999. Lokalerna är fräscha och anpassade efter den organisation som finns. Varje arbetslag har sitt fritidshem integrerat med skollokalerna.

Skolgården har byggts om under inflytande av elever och föräldrar. Den ger stort utrymme för lek. En park i direkt anslutning till skolgården erbjuder den grönska som skolgården i viss mån saknar. En stor fotbollsplan finns nedanför gymnastikbyggnaden.

I denna rapport behandlas förskoleklassen och grundskolan. Kommunens ansvarstagande för förskoleverksamheten och fritidshemsverksamheten behandlas i kommunrapporten.

Sammanfattande bedömning

Bedömningarna av kvaliteten i utbildningen vid skolan och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplanen och övriga skolförfattningar.

Som helhet erbjuder skolan verksamhet av god kvalitet. Eleverna i förskoleklassen ges goda förutsättningar att utvecklas i enlighet med målen för förskoleklassen. Resultaten på de nationella proven i årskurs 5 våren 2005 visar att alla elever uppnått de nationella målen i svenska och engelska och några färre antalet elever har uppnått målen i matematik. Elevernas möjligheter att ta ansvar för

sin miljö är gott. Skolan bedriver ett värdegrundsarbete som enligt många lett till bättre klimat på skolan och där eleverna utvecklar kunskapskvaliteter i enlighet med läroplanens mål kring normer och värden. Skolans ledning har förutsättningar för att genomföra och organisera skolarbetet. Resurserna i form av personal och materiella förhållanden är mycket goda.

Det finns enligt inspektörernas bedömning behov av förbättringsinsatser på skolan inom följande områden:

- Skolan bör förbättra sitt värdegrundsarbete så att alla elever känner trygghet.
- Skolan bör utveckla arbetssätten så att elevernas delaktighet och ansvarande ökar.
- Åtgärdsprogrammen bör förbättras till sitt innehåll.
- Kvalitetsredovisningen bör förbättras.
- Rektorn bör få bättre förutsättningar för sitt pedagogiska ledarskap.

Inspektörerna bedömer att nedan angivna brister snarast skall åtgärdas.

- Eleverna ges inte möjlighet att nå de nationella målen i kursplanen för hem- och konsumentkunskap i årskurs 5 (bilaga 3 till skollagen, 2 kap. 6 § grundskoleförordningen).

Bedömning av utbildningsresultaten

Inspektörerna har granskat hur väl skolans elever utvecklar kunskaper, normer och värden enligt målen i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, Lpo 94, avsnitten 2.1 och 2.2.

Så långt inspektörerna kan bedöma får eleverna i förskoleklassen goda förutsättningar att utvecklas i den riktning som målen för skolformen anger. Samarbetet mellan förskoleklasserna och de lägre skolåren är omfattande och förskoleklassen ingår i arbetslagen för årskurs 1–3.

I de nationella kursplanerna anges vilka kunskapsmål eleverna i grundskolan skall uppnå i olika ämnen.

Skolan har en kontinuerlig uppföljning och diagnostisering av elevernas kunskaper i svenska med läsutvecklingsschema i årskurserna 1–5, diagnostiska prov utifrån individuella behov i främst svenska och matematik, DLS-test¹ i årskurserna 2,3 och 4 samt nationella prov i årskurs 5. Skolan följer den diagnosmodell som utarbetats av den centrala elevhälsan. Målet är att så tidigt som möjligt sätta in det stöd som behövs för att eleven skall uppnå kunskapsmålen. Rektorn och lärarna anser att det är färre elever i de senare årskurserna som behöver stöd i sin läsutveckling år 2005 än under 2004. Det är en följd av den tidigare diagnostiseringen. I intervju med lärarna framkommer att även lärare deltar i

¹ DLS (Diagnoser i läsning och skrivning) är en språkdiagnos som består av fyra delar: rättstavning, samma ljud, läsförståelse och ordförståelse.

fritidshemsverksamheten för att skaffa sig en bild av barnets hela dag och de kunskaper och färdigheter de där visar prov på.

Resultat av de nationella proven i årskurs 5 vårterminen 2005

Antal (andel %) godkända elever	Svenska	Engelska	Matematik
Lilla Alby skola	26 (100)	21 (81)	26 (100)

Lilla Alby skolas resultat på de nationella proven i svenska, matematik och engelska visar på ett gott resultat. Enligt uppgift visar måluppfyllelse i samtliga kursplaneämnen våren 2005 på ett lägre resultat 20 elever (77 procent) av eleverna i årskurs 5 nådde målen i samtliga kursplaneämnen. Det fanns ingen elev som inte uppnådde målen i två eller fler ämnen.

Inspektörerna finner att skolans arbete med tidig diagnostisering i svenska och matematik för att upptäcka elever som behöver stöd i sin kunskapsutveckling leder till resultat.

Förra läsåret lämnade ett antal ”duktiga flickor” skolan på grund av ”bråkiga pojkar”. I intervjun med lärarna framkommer att skolan inte närmare granskat hur man kunnat motverka detta. I inspektörernas besök i klassrummen syns skillnaderna på pojkars krav på uppmärksamhet till förmån för tysta flickor och blyga pojkar. Inspektörerna bedömer att skolan bör följa upp och analysera eventuella orsaker till skillnaderna mellan flickor och pojkar och vidta de åtgärder som skolan anser behövs.

Enligt läroplanen skall eleven fostras till att omfatta vårt samhälles grundläggande demokratiska värderingar.

På såväl lektionstid som klassråd ges utrymme för att prata om förhållningssätt. Detta arbete har enligt lärarna resulterat i att det blivit en tryggare miljö i år än i fjol. ”Att vara trygg är en grundläggande förutsättning för att lära sig något” är en entydig inställning hos lärarna. Eleverna tar på ett tydligt sätt avstånd ifrån kränkningar och skolan bedriver ett aktivt arbete med värdegrundsfrågor. Trots detta upplever en del av de yngre eleverna att de är otrygga på skolan.

Vid elevintervjuerna framkommer också att det finns platser på skolgården och i korridorerna dit eleverna upplever att de vuxna aldrig går. Flera elever säger att de får vänta på att någon vuxen kommer till undsättning vid bråk. En elev upplever sig mobbad och har inte fått hjälp. En del av de elever inspektörerna talar med och även några föräldrar upplever att eleverna retas och bråkar med varandra. Det är inga stora händelser men tillräckliga för att arbetsmiljön av en del elever upplevs som otrygg.

Inspektörerna bedömer att Lilla Albys arbete med värdegrundsfrågor har gett överlag goda resultat men skolan bör ytterligare verka för att alla elever känner trygghet.

Enligt läroplanen skall skolan ansvara för att eleverna får de kunskaper som är nödvändiga för varje individ och samhällsmedlem.

Elevernas inflytande över sin utbildning visar sig i de diskussioner som förs mellan lärare och elev när det gäller att välja arbetsmetod. Inför ett nytt tema

görs en brainstorming, där eleverna får möjlighet att välja vad de vill fördjupa sig i. Inspektörerna erfar att eleverna ändå tycker att det är läraren som styr.

Inspektörerna bedömer att skolans arbete med elevinflytande överlag är bra men att skolan bör göra eleverna mer medvetna om när de har inflytande över sin utbildning.

Bedömning av verksamheten

Inspektörerna har granskat arbetet med arbetsmiljön, föräldrarnas och elevernas delaktighet i det inre arbetet; innehåll, organisation och arbetssätt i undervisningen; individanpassning och stöd; utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning; kvalitetssäkring och förbättringsarbete; skolledning och intern kommunikation. Nationella riktlinjer för arbetet finns i skollagen, läroplanen, Lpo 94, och i andra författningar för grundskolan.

Arbetsmiljö och delaktighet

I Lilla Alby skola förs diskussioner om normer och värden inom ramen för den ordinarie undervisningen. Vid klassrumsbesöken ser inspektörerna exempel på hur lärarna tar upp det som hänt på rasten till diskussion. Elever och lärare ger uttryck för en samsyn om normer och värden. Gemensamma regler har tidigare utarbetats tillsammans med elever och föräldrar. Föräldrarna berättar också att det känns tryggt att skicka sitt barn till skolan. Vid tidpunkten för inspektörernas besök visar det sig att det i vissa klasser har skapats egna regler som inte omfattas av alla, varför bråk och oenighet uppstår. Enligt inspektörerna bör skolan se över hur man vill arbeta med regler.

Skolan arbetar dels med det projektet Charlie² dels med skolans antimobbningsgrupp BIHLAS (Barnens Hjälp I Lilla Alby Skola). Gruppen består av två kamrattstödare från varje klass, skolsköterska, lärare och rektor. Eleverna känner väl till dessa arbetssätt och de berättar att skolan har blivit en tryggare plats att vara i.

Skolan har en handlingsplan mot mobbning där man tydligt definierar vad mobbning är och hur man arbetar för att förebygga all form av kränkande särbehandling. Det finns också en handlingsplan för att agera när mobbning upptäcks. Inspektörerna vill här också uppmärksamma vad som framkommer ovan på om värdegrundsarbetets resultat.

Som ett led i arbetet för en bättre värdegrund bör också skolans handlingsplan för kränkande behandling utvecklas, så att den dels omfattar alla former av kränkande behandling, dels omfattar alla vuxna och elever vid skolan.

Elevinflytande i formaliserad form genomförs i klassråd och skolråd vid vilka vuxna finns med som stöd. Målet är att eleverna själva skall kunna leda råden. Inom klassens ram finns dessutom olika ansvarsrutiner, liksom att man klassvis

² Syftet med projektet är att stärka elevernas självförtroende, öka deras förmåga att ta ställning och stå för sin åsikt samt att respektera andra och andras åsikter.

har ansvar för skolgården. Inspektörerna bedömer att skolans arbete med att utveckla elevernas ansvarstagande över sin miljö är bra.

Organisation och arbetssätt i undervisningen

Skolan är organiserad i åldersintegrerade grupper, med två undantag (se beskrivning ovan under rubriken "Beskrivning av skolan"). Vid inspektörernas besök har en av skolans klasser delat upp sig i två grupper. En grupp har naturorienterad undervisning och en har slöjd. Inspektörerna ser exempel på undervisning där eleverna arbetar individuellt eller tillsammans i grupper. Det förekommer också lärarledd undervisning för hela klassen. I många fall finns fler än en vuxen i klassrummet. Inspektörerna observerar få tillfällen där eleverna kan välja att arbeta med sådant som de själva vill fördjupa sig i eller sådant som de behöver förbättra. Eleverna uppger i stort sett genomgående att innehåll, val av arbetssätt och arbetsformer styrs av läraren. Vid eget arbete menar eleverna att de får inflytande.

Inspektörerna ser att de lokala bearbetningar av de nationella kursplanerna som finns i ämnena svenska, matematik och engelska är ett tydligt material för att följa elevernas kunskapsutveckling. Enligt inspektörerna bör nationella kursplaner, inte bara svenska, matematik och engelska, tolkas och utvecklas lokalt på ett sådant sätt att det klargörs vad undervisningen ska innehålla och hur den ska utformas för att leda mot de nationellt fastställda målen.

Eleverna har rätt att veta syftet med innehåll och val av stoff på lektionerna så att de kan sätta in undervisningen och lärandet i ett didaktiskt sammanhang dvs. att eleven själv förstår varför skolan valt ut de avsedda målen för lärandet. Genom detta kan eleverna även få mer inflytande över sitt eget lärande och över undervisningen. Vid Lilla Alby skola strävar lärarna efter att erbjuda ett varierat arbetssätt så att elevernas olika lärstilar kan tillmötesgå. Lärarna menar dock att lokalernas begränsning med få grupprum utgör ett hinder för att i arbeta med detta fullt ut.

Inspektörerna bedömer att ett mer varierat arbetssätt bör utvecklas. Inspektörerna bedömer också att lärarna bör utveckla arbetet att tillsammans med eleverna planera och genomföra vissa delar i undervisningen. Inspektörerna vill framhålla det positiva arbetssättet i trä- och metallslöjden, där lärare och elever gemensamt har kommit fram till vad som skall göras för att nå målen. Sedan planerar eleven hur och när målet skall nås.

Organisationen av undervisning i svenska som andraspråk

Lilla Alby skola har 26 procent elever som är berättigade till undervisning svenska som andraspråk. Samtliga deltar i undervisningen. Skolan informerar dock inte tydligt skillnad på undervisningen i svenska och svenska som andraspråk för elever och föräldrar. Föräldrarna väljer det ämne de vill att deras barn skall delta i. Det är rektor som skall fatta beslut om elevs undervisning i svenska eller svenska som andraspråk.

Inspektörerna bedömer att skolan bör vara tydlig i informationen till föräldrar och elever om vilket ämne eleven får och den kursplan som gäller för ämnet svenska respektive svenska som andraspråk.

Utvärdering och uppföljning

Lilla Alby skola arbetar målmedvetet för att tidigt upptäcka barn i behov av särskilt stöd. Ett strukturerat material finns med olika diagnoser från förskoleklass till och med årskurs 5. I detta anges när diagnoser skall genomföras och vem som är ansvarig för genomförandet. Både rektor och lärare anser att det har gett önskat resultat. Resultaten på de nationella proven i årskurs 5 visar att uppföljningen i svenska, matematik och engelska är god. Eleverna har en bok i vilken de planerar veckans arbete. De planerar i början på vecka, fyller i vad de gör i de olika ämnena och utvärderar i slutet av veckan. På så sätt arbetar skolan med att utveckla elevernas ökande ansvarstagande för sina studier, vilket beskrivs i läroplanens kapitel "Elevernas ansvar och inflytande". För att eleverna skall förstå varför man lär sig olika moment kan arbetet med planeringsboken kompletteras med diskussioner om det.

Inspektörerna bedömer att skolan har ett strukturerat material för elevernas planering och utvärdering som främjar elevernas ansvarstagande men vill här hänvisa till vad som ovan anges om elevernas kännedom om målen.

Elevernas resultat dokumenteras av varje lärare. Det ger både elever och föräldrar möjlighet att följa elevernas kunskapsutveckling. I svenska och matematik och engelska är de lokalt bearbetade kursplanerna, även kallat solarna, en tydlig presentation av mål och innehåll i ämnet. Olika kursmoment är bearbetade i delmoment. Eleverna markerar i solen när ett moment är färdigt. Läraren bedömer om eleven förstått. Elever samlar en del material i så kallade portfolier, vilket ger ytterligare information om elevernas kunskapsutveckling.

På utvecklingssamtalen ligger tyngdpunkten på att redovisa elevernas kunskapsutveckling i svenska, matematik och engelska. Elevernas sociala utveckling redovisas också. Inspektörerna bedömer att utvecklingssamtalen till sitt innehåll behöver förbättras så att alla ämnen men också läroplanens mål behandlas.

Lärarna har planering både inom och mellan arbetslagen, vilket ger förutsättningar att följa elevernas lärande från förskoleklass till årskurs 5. Inspektörerna kan inte vid inspektionsbesöket se, eller vid genomgång av erhållna dokument utläsa att arbetet med att dokumentera elevernas kunskapsutveckling i alla ämnen gett den "röda tråd" som främjar resultaten vilket bör kunna utvecklas. Det finns inga formella, eller informella, möten mellan mottagande senareskola. Föräldrarna uttrycker viss oro över hur det skall gå för barnen när de börja årskurs 6. Samtliga elever från årskurs 1 dokumenteras från och med innevarande läsår i en för kommunen gemensam projekt- och omdömesdatabas. Inspektörerna bedömer att skolan arbetar med att förbättra utvärderingen av elevernas lärande.

Åtgärdsprogram

Skolan har rutiner för att upptäcka elever i behov av särskilt stöd. När en elev bedöms att inte uppnå kunskapsmålen upprättas ett åtgärdsprogram. Åtgärdsprogrammets kvalitet är skiftande. Fokus ligger i alla åtgärdsprogram, som inspektörerna tagit del av, på att träna på det eleven har svårigheter med. Analys av undervisningens form och innehåll eller elevens behov av annat läromedel saknas liksom fokuseringen på elevens starka sidor. Åtgärdsprogrammen är ett viktigt dokument för att följa och analysera berörda elever, så att de har möjlig-

het att nå kunskapsmålen. Inspektörerna bedömer därför att innehåll och form i åtgärdsprogrammen bör förbättras så att de blir ett kvalitativt verktyg i elevens kunskapsutveckling.

Skolan har tillgång till handledning från resursteamets speciallärare. Denna resurs uppskattas av lärarna.

Kvalitetsarbete

Lilla Alby skola har en kvalitetsredovisning för läsåret 2004/2005. Dokumentet innehåller en beskrivning av verksamheten, de fysiska förutsättningarna, hur man arbetar i skolan, kunskaper och måluppfyllelse samt kontakterna med hem och omvärld. Varje arbetslag har medverkat i framtagandet av kvalitetsredovisningen och rektorn har gjort den slutliga sammanställningen. Inspektörerna bedömer i det stora hela att kvalitetsredovisningarna är av god kvalitet men grund av de stora övergripande målen kan det bli svårt för skolan att utvärdera måluppfyllelsen och därmed också svårt att finna rätt åtgärder för utveckling. Genom att koppla samman arbetet med kvalitetsredovisning och lokal arbetsplan får skolan ett tydligt dokument som visar i vilken mån de nationella målen för utbildningen har uppnåtts och vilka åtgärder som skall vidtas om målen inte har uppnåtts.

Inspektörerna bedömer, att trots att kvalitetsredovisningen är av god kvalitet, skolan bör förbättra sin kvalitetsredovisning enligt ovan så att den blir ett verktyg som bidrar till att styra verksamheten för att säkra elevernas kunskapsutveckling.

Skolledning och intern kommunikation

Skolan har en rektor och en biträdande rektor. Ansvarsfördelningen är klar för alla. I den centraliserade organisationen i Sundbyberg har rektor mycket lite administrativt stöd. En av lärarna har viss tid för vaktmästararbete, vilket till viss del underlättar rektors arbete. Både rehabiliteringsärenden och de många olika uppgifterna – ekonomi, svara i telefon, hämta paket, kopiering mm, - begränsar enligt rektorn möjligheten att vara den pedagogiska ledare som läroplanen föreskriver. Inspektörerna anser att rektorn trots det är väl förtrogen med verksamheten. Ett önskemål från rektorn är att hinna med att vara ute i verksamheten mer. Föräldrarna vet vem rektorn är men tycker det är svårt att få tag på henne. Eleverna vet också vem rektorn är och framhåller att hon finns med i mötet med BIHLAS-representanterna. Rektors möjlighet att vara en tydlig pedagogisk ledare begränsas av det som framgår av stycket ovan. Inspektörerna bedömer att rektorn upplevs och uppskattas som pedagogisk ledare av personalen men behöver få ökade förutsättningar för att kunna utföra sitt pedagogiska ledarskap.

Bedömning av förutsättningarna för utbildningen

Skolverket tar i inspektionen upp följande förutsättningar för utbildningen: tillgång till den utbildning som grundskolan skall erbjuda, information om utbildning; personal samt läromedel, pedagogiska materiel och utrustning. Bestämmelser finns i bl. a. skollagen.

Vid Lilla Alby skola erbjuds tillgång till utbildning i den omfattning som bestämmelserna anger. Däremot ges undervisning i hem- och konsumentkunskap först i årskurs 6. Eleverna har därför inte möjlighet att nå de nationella målen för ämnet i årskurs 5, vilket enligt inspektörerna inte är acceptabelt.

Vid skolan har nästan alla lärare en pedagogisk utbildning. Undervisningsgrupperna består av mellan 14 och 24 elever. Runt eleverna finns många vuxna, exempelvis finns i ett arbetslag 70 barn och 5,75 tjänster. Det finns även resurser från enheten för barn- och elevhälsa som finns centralt i kommunen. Specialläraren ingår i ett nätverk där alla speciallärare i hela Sundbyberg träffas. Personalen som arbetar i skolbarnsomsorgen deltar också i skolverksamheten. Kompetensutveckling ges, såväl enskilt som i grupp.

Undervisningsmaterialet är tidsenligt och varierat. Det finns datorer i klassrummen så att eleverna kan hämta information via nätet. Ett bibliotek finns som är bemannat med bibliotekarie en gång i veckan men även övrig tid har skolan tillgång till det. Rektorn berättar också att man försöker hålla biblioteket öppet på raster. Skolan genomgick 1999 en större renovering. Utemiljön är bra och varierad.

Inspektörerna bedömer att skolan har de personella och materiella resurser som behövs för att eleverna ska kunna nå målen.

Datum

2006-02-10

Ort

Stockholm

Christina Sjöberg

Susanna Åhgren